

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCELERİ

Toplumsal göstergeler bakımından Dördüncü Plan'ın uygulamaya alınacağı ekonomik durum, hiç de iç açıcı değildir. Türkiye ekonomisi, önceden de gözlendiği gibi, ağır dış borçlar nedeniyle ünlü Muharrem Kararnamesi'nin ilan edildiği günlere gelin dayanmıştır. Kalıntıları bile ipotek altına sokulmuş bir "enkaz" üstüne oturtulacak olan Dördüncü Plan uygulamasının önünde, yüzde 3'e düşen kalkınma hızı, 2 milyonu aşan açık işsiz, 11 milyar dolar dış borç, yüzde 51 fiyat artışı, 17 milyar lira iç borç, 4 milyar dolarlık dış ticaret açığı vardır. Bu göstergeler karşısında, çeşitli dış çevreler ve onların bazı uzantıları, ülkenin kurtuluşu için değişik öneriler ileri sürmektedir. Ne var ki, bu önlemleri ciddi olarak uygulayan hiçbir geri kalmış ülke şimdiye kadar

bunalımdan kurtulamamıştır. Dördüncü Plan, gelinen dönemecin sıkıntılı olduğunu, bazı reçetelerin geçersizliğini vurgulayarak, Türkiye toplumunun somutuna uygun öneri ve önlemleri getirmektedir. Bunlar, AET ile ilişkileri dondurma, toprak mülkiyetini belli alanlarda yarı feodal yapıdan kurtarma, sanayileşmeyi tabana yayma ve sosyal hakları genişletip tüm yığınları sosyal iktidara ortak etme yönündedir. Ortadaki soru, getirilen önlem ve önerilerin, piyasa mekanizması kurallarının geçerli olacağı bir ortamda uygulanabilme derecesinin ne olacağıdır. Bir planın başarıya yönelik uygulamaya ulaşabilmesi, onun niteliklerini kavrayanlar tarafından uygulanması için bilinçli çaba harcanmasına bağlıdır.

Dördüncü Plan, Dış Borçlar ve Reçeteler

YENİ siyasal iktidarın tercihlerini yansıtan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile 1979 yılı programı yeni yılda uygulamaya alınmak üzere yasalaşmış bulunmaktadır. Plan, üretim, yatırım ve bölüşüm kararlarının, üretim araçlarının sahipleri tarafından verildiği bir ortamda uygulanacaktır.

Plan, bu ortamı değiştireci herhangi bir önlemleri taşımadığından, kendinden önceki öteki üç planın temel yapısını yinelenmektedir. Başka bir deyişle, bu plan da piyasa mekanizması kurallarına göre ortaya çıkacak fiyatlarla oluşan bir sistem içinde uygulanacaktır. Bu durum, Plan'ın bir zaafından değil, varolan durumun zorunluluğundan doğmuştur.

Fiyat mekanizması düzeni içinde uygulamaya alınacak olan Plan'ın oturtulduğu düzen ise ülkenin bazen yarı-sömürge, yarı-feodal özelliklere de bürünebilen yapısıdır. Toprak ağağı ve emperyalizmin uzantısı olan tekeli sermayenin egemenliğinin sürdürdüğü bir toplumda uygulanacak olan Plan, bu yapıyı veri olarak kabullenmiştir. Bu durum plancı tercihlerinin sonucu değil, toplumun siyasal iktidara yansıyan konumunun bir sonucudur. Ne var ki, Plan bu noktada içeriği bakımından ilk üç plandan farklılıkları da yapısında taşımaktadır. Plan'ın başarısı, işte bu noktadaki uygulamaların başarısıyla doğru orantılı olmak durumundadır. Dördüncü Plan'ın başarısı demek, toplum yapısının daha yüksek bir düzeyde ve yeni bir yapıda dengeye ulaşması demektir. Başka bir deyişle, yapının değiştirilmesi için getirilen önerilerin ve önlemlerin gerçekten uygulanması zorunluluğudur. Belli ölçülerdeki yarı-feodal yapıyı değiştireci, yarı-sömürge durumunu sürdüren egemen güçlerin etkinliğini sarsıcı nitelikte

YAZAN:

Coşkun ÜRÜNLÜ

[DPT Müsteşarlık Müşaviri]

olan önlemlerin alınması ve önerilerin eyleme dönüştürülmesi durumunda, hem toplum değişme yolunda yenilenecek, hem de Plan başarıya ulaşacaktır. Aksi durumda, Plan başarısız kalacak, toplum ise iç dinamiklerinin itisiyle demokratik olmayan çözüm yollarını arar duruma sürüklenebilecektir. O halde, bu Plan'ın başarılı olması, Türkiye'nin önünde kalan hemen hemen son seçeneğidir.

MUHARREM

KARARNAMESİ Mİ?

Toplumsal göstergeler bakımından Plan'ın uygulamaya alınacağı ekonomik durum, hiç de iç açıcı değildir. Önceden de gözlendiği gibi, Türkiye ekonomisi, ağır dış borçları nedeniyle ünlü Muharrem Kararnamesi'nin ilan edildiği günlere gelip dayanmıştır (1). Kalıntıları bile ipotek altına sokulmuş bir "enkaz" üstüne oturtulacak olan Dördüncü Plan uygulamasının önünde, yüzde 3'e düşen kalkınma hızı, 2 milyonu aşan açık işsiz, 11 milyar dolar dış borç, yüzde 51 fiyat artışı, 17 milyar lira iç borç, 4 milyar dolarlık dış ticaret açığı vardır.

Bu göstergeler karşısında çeşitli dış çevreler ve onların bazı yerli uzantıları,

ülkenin kurtuluşu için değişik öneriler ileri sürmektedir. Bunların başlıcaları, yüksek oranda devalüasyon, ithal ikâmesi yerine ihracatı hızla teşvik, özel sektöre düşük faizli ödeme süresi uzun, bol kredi, KİT'lerde eleman tasfiyesi, kamu kuruluşlarında işçi ve memur kadrolarını kısıtlama, kalkınma hızını düşürme, ağır sanayi yerine meyve sebze üretimine öncelik verme, turizme kaynak transferlerini hızlandırma, reel işçi ücretlerini azaltma ve tarım ürünleri taban fiyatlarını düşük tutma gibi önerilerdir. Bunların çoğunluğu dış güçlerin geri kalmış ülkelere yıllardır önerdikleri önlemlerdir. Ne var ki, bu önlemleri ciddi olarak uygulayan hiçbir geri kalmış ülkü bunalımdan kurtulamamıştır. Zira, ileri ülkeler ya da bunlara bağlı kuruluşlar, pazar olma niteliğindeki ülkelerin buhran içinde çıkmalarının kendi ekonomilerine ne denli zarar vereceğinin bilincindedirler, bundan ötürü de reçetelerinde geçerli ilaçları vermekten hep kaçınırlar.

Dördüncü Plan'ın içeriği Türkiye'nin ciddi bir ekonomik dönemec noktasında olduğunu kavradığını kanıtlayan bir yapıya sahiptir. Plan bu dönemecin sıkıntılı olduğunu, bazı reçetelerin geçersizliğini vur-

gularak, Türkiye toplumunun somutuna uygun öneri ve önlemleri getirmektedir. Bu öneri ve önlemler şu noktalar etrafında toplanabilir (2):

1) Ortak Pazar ile olan ilişkileri dondurma,

2) Toprak mülkiyetini belli alanlarda yarı-feodal yapıdan kurtarma, sanayileşmeyi tabana yayma ve,

3) Sosyal hakları genişletip tüm yığınları sosyal iktidara ortak etme.

Plan, Ortak Pazar ile olan ilişkilerde "Türkiye'nin yükümlülükleri bir süre dondurulacaktır", hükmünü getirmekte, böylelikle gümrük vergisi oranlarında indirim yapma ve miktar kısıtlamalarını uygulama zorunluluğundan ülkeyi kurtarmaktadır. Aksi durumda Türkiye 12 yıllık listedeki malların 1982'de sıfır gümrük vergisi ve miktar kısıtlaması ile girişini önleyemeyerek ödemeler dengesi açığının süratle büyümesi sorunu ile karşı karşıya kalacaktır. Bu hüküm, öte yandan, ülkenin 1983 yılının sonuna dek sanayileşmesine balta vuracak Ortak Pazar tehlikesini geri plana iterek, bağımsız sanayileşme politikasının uygulanmasına olanak veren bir hüküm niteliğindedir, emperyalist kaskacın ülke üzerindeki daralması bir bakıma beş yıl daha geciktirilmiş olmaktadır.

Plan, köylünün bağımsızlaştırılmasını, herkesin kendi toprağını işlemesini, büyük toprak sahipliğinin toplumsal ve siyasal baskı aracı olmasını engellemek için belli genişlik üstündeki toprakların kamulaştırılmasını, mera, yaylak, kışlak ve otlakların eşitçe ve ortaklaşa kullanımını, tarıma dayalı sanayi yatırımlarına köy-kentler yoluyla kırsal alanda başlanmasını, yaygın halk girişimciliğini ve kooperatifleşmeyi getirmektedir. Başka bir deyişle, Plan demokratik halk devrimi kavramını yapısında taşımakta, ulusal kapitalizmin gelişmesiz yıllardır engelleyici öğelerden biri olan yarı-feodal yapıyı değiştirmek istemektedir.

Plan, eşit işe eşit ücret ilkesini, tüm çalışanlara toplu sözleşme ve grev hakkını, işsizlik sigortasını, Tarım İş Yasası'nı, işçiye referandum hakkını, sanayide çalışan gençlerin sorunlarının özellikle ele alınmasını getirmekte ve bu hükümleriyle sosyal iktidarın, örgütlenmiş ve emeğiyle geçinen geniş halk yığınlarına dayanması yönünde ilkeleri benimsemiş olmaktadır.

Söz konusu nitelikler, Dördüncü Plan'ın ülkenin belli ölçüde yarı-sömürge oluşunu geriletici, anti-emperyalist bir öze sahip olduğunu göstermektedir. Toprak devrimi yani demokratik halk devrimi anlayışı ise Plan'ın ana öğelerinin

den bir başkasını oluşturmaktadır. Geniş emekçi yığınlarının sosyal iktidara katılımını sağlayıcı önlemler de, Plan'ın iç tutarlılığını destekler niteliktedir.

Bu durumda geriye kalan sorun, getirilen önlem ve önerilerin piyasa mekanizması kurallarının geçerli olacağı bir ortamda uygulanabilme derecesinin ne olacağıdır. Bir planın başarıya yönelik uygulamaya ulaşabilmesi, onun niteliklerini kavrayanlar tarafından uygulanması için bilinçli çaba harcanmasına bağlıdır. Başarı ya da başarısızlık, siyasal iktidar sahiplerinin varolan iyi niyetine değil, halkın ona sahip çıkma ve destekleme oranına bağlıdır.

Dördüncü Plan ve 1979 yılı programı halk ve siyasal iktidarın bütünleşmesi sonucunda uygulanır ama sonuç başarısız olursa, bunun suçu kuşkusuz ne halkın, ne de siyasal iktidarın olacaktır. Sorumluluk, "görünmeyen" bir otorite olan piyasa mekanizması kurallarına ait bulunacaktır, o zaman, sorunlara başka bir açıdan bakmanın gerekliliği apaçık ortaya çıkacaktır.

1. Ocak 1976 yılında şöyle yazmıştık: "Ortaya çıkan en önemli nokta, yılların birikiminin çıkmaza yaklaşmış olmasıdır. Ya köklü tedbirler alınacaktır, ya da 1881 yılı Muharrem Kararnamesi deneyinin tekrarlanması na yaklaşmış olacaktır". Bkz: Cumhuriyet, 5.1.1976, S. 2.

2. Aslında bu noktalar Dördüncü Plan'ın ilk üç plandan temel farklılıklarını oluşturmaktadır.